RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

# PREHĽAD TLAČE

Číslo: 110(XV) Dátum: 30.5.1972.

## OBSAH


| | | |
|---|---|---|
| (jar) (Pravda) | Dôraznejšie proti neodôvodnenej absencii | str. 2 |
| Ján KONEŠ (Pravda) | Východiskovo proti kriminalite | str. 3 |
| M. DVULITOVÁ (Pravda) | Pomocníci strany, ľudu | str. 4 |
| Ing. Pavol MOLNÁR (Pravda) | Naplniť činnosť STS novým obsahom | str. 5 |
| Margita PLISTILOVÁ (Pravda) | Všetko je vec morálky | str. 7 |
| Eduard FAŠUNG (Pravda) | V intenciách potrieb spoločnosti | str. 8 |
| Ján SOLOVIČ V. ZABLOUDIL (Pravda) | Pred sjazdom slovenských spisovateľov | str. 9 |
| Andrej PLÁVKA Viera HANDZOVÁ (Nové slovo) | Pred II. sjazdom slovenských spisovateľov | " 10 |
| Boris ĎAKIN (Nové slovo) | Hospodárske teórie antikomunizmu | str. 12 |
| Lev HANZEL (Nový mysl) | Vzťah filozofie a politiky v zornom uhle filozofického revizionizmu | str. 14 |

Negatívny jav, ktorý spoločnosť stojí stámiliónov

# Bdieť znamená proti

# neodôvodnenej absencii

Za prvý štvrťrok sa absencia naďalej znížila, ale stále je nadmerne vysoká ◎ Vec nielen zdravotníkov ◎ Dôslednejšie kontrolovať

Bratislava (jar) — Za minulý rok bolo na Slovensku pre chorobu 620 927 ľudí hospitalizovaných. Vyplatené nemocenské dávky z titulu práceneschopnosti predstavujú vyše 5,3 miliardy Kčs a nahustiteľné náklady na liečenie chorých v nemocniciach vyše 1,2 miliardy korún. Za minulý rok bolo práceneschopných 4,7 % z celkového počtu poistených pracovníkov na Slovensku.

To sú základné fakty o vývoji absencie za minulý rok, ktoré uviedol včera na tlačovej porade minister zdravotníctva SSR prof. dr. Emil Matejíček, DrSc. Oproti roku 1970, keď absencia predstavovala na Slovensku takmer 5,1 % pracovníkov, sú tieto údaje priaznivejšie a prejavuje sa v nich už rad opatrení vykonaných na zníženie biologicky neodôvodnenej absencie. Na účely diagnostické, posudkové i liečebné sa prednostne hospitalizujú práceneschopní pacienti, vyšetrovania sa robia účelnejšie s cieľom skrátiť čas neodôvodnenej hospitalizácie, dôraznejšie sa dbá o to, aby vyliečený pacient bezprostredne nastúpil do práce, posudkoví lekári sprísnili vykonávanie dozoru nad práceneschopnosťou atď.

Takto sa potom naďalej priaznivejšie vyvíjala absencia aj v prvých mesiacoch tohto roku, keď za január predstavovala 4,4 %, za február 4,5 a za marec 4,1 %, čím Slovensko po dlhom čase dosiahlo lepšie výsledky ako ČSR. Jednako však toto percento skrýva ešte stále značné rezervy neodôvodnenej absencie. Priemerná absencia vo vyspelých štátoch sa totiž pohybuje okolo 2,2 %. Napokon aj u nás, napriek vtedy menej dokonale vybavenému zdravotníctvu bola absencia pred 10—12 rokmi značne nižšia, napríklad za rok 1960 predstavovala len 3,6 %. To je výška, na ktorú by bol reálne — pri plnej starostlivosti a svedomitom ošetrovaní skutočne chorých — dostať sa opäť u nás do záveru roka.

Treba si uvedomiť, že biologicky neodôvodnená absencia, legalizovanie zdravých „nemocných" túto spoločnosť stojí stámiliónov. Ak sa dá niekto vypísať z práce — i v prípade biologicky nepodloženej pracovnej neschopnosti! — spravidla žiada aj predpis liekov, čo ďalej zvyšuje náklady. V porovnaní so stavom pred desiatimi rokmi sa na Slovensku zvýšili ročné náklady na lieky o 358 miliónov Kčs. Pritom problém neodôvodnenej absencie nie je a nemôže byť len záležitosťou zdravotníkov, ale aj zainteresovanosti pracovísk do boja proti nej, spoločenských organizácií — najmä ROH, SZM a národných výborov.

Je užitočné analyzovať príčiny značných rozdielov v percente práceneschopnosti medzi krajmi a okresmi i medzi obvodmi jednotlivých ústavov národného zdravia. Výrazne najvyššia je absencia v Stredoslovenskom kraji. Z okresov najhoršie výsledky v tomto smere dosahujú Poprad, Vranov, Rožňava, Čadca, Trenčín, Topoľčany a Bratislava-vidiek. Priemerná práceneschopnosť na Slovensku je ešte stále na jeden prípad o 3,05 dňa dlhšia ako v ČSR. To sú problémy, ktorým treba sústavne venovať pozornosť, zlepšovať organizáciu práce v zdravotníctve, zvýšiť kontrolu dodržiavania pokynov lekára v čase práceneschopnosti, všemožne a sústredene pôsobiť na ešte dôslednejšie eliminovanie biologicky neodôvodnenej práceneschopnosti, okrádajúcej nás o stámiliónov.

# [illegible]

Za posledné roky sme boli nútení konštatovať, že kriminalita rastie, že napríklad za minulý rok bolo na Slovensku za trestné činy a prečiny stíhaných o 8670 ľudí viac ako v roku predošlom. Analyzujeme príčiny tohto stavu, no predovšetkým nám ide o to, využiť všetky prostriedky, ktoré má naša spoločnosť k dispozícii, aby sme dosiahli obrat, aby konečne kriminalita začala klesať. To znamená prejsť od viac-menej všeobecného a deklaratívneho, i keď isto správneho konštatovania, že boj proti kriminalite sa musí stať popri represívnych orgánoch vecou-sústavnej starostlivosti aj organizácií spoločenských, vedení pracovísk, škôl a výchovných inštitúcií, ku konkrétnemu požadovaniu toho, aby sa im vlastným naozaj stal.

Ako sa už oznámilo, vláda SSR prerokuje v najbližších dňoch hodnotenie plnenia opatrení v tomto smere. Nebude to bilancia práve úspešná. Ochrana majetku v socialistickom vlastníctve naďalej nie je na potrebnej výške práve tak ako dôslednejšia orientácia národných výborov na sledovanie a včasné zasahovanie v konfliktných situáciách, ktoré sú podhubím neskoršej protispoločenskej činnosti, proti fláka-čom, alkoholizmu a pod. Žiaľ, ani v príprave najväčšej spoločenskej organizácie — Revolučného odborového hnutia — na jeho slovenský zjazd nedostali sa otázky ochrany socialistického majetku, pracovnej disciplíny a jej porušovania do pozornosti v takej intenzite, ako by bolo potrebné. Z týchto zistení bude nepochybne vychádzať aj vláda SSR pri prijímaní ďalších opatrení, ktorých cieľom je, aby boj s protispoločenskou činnosťou a jej najhrubším prejavom — kriminalitou — spel naozaj k želateľným východiskám.

Pravda, významnú úlohu tu majú zohrať aj pripravované zákonné úpravy, novelizácia viacerých zákonov, sledujúca účinnejšiu ochranu spoločnosti pred výčinmi protispoločenských živlov. Aký má byť ich obsah? Už sa publikovala informácia, že sa pripravuje novela trestného zákona, uvažujúca o. i. s možnosťou trestať páchateľov veľmi závažných trestných činov aj odňatím slobody na 25 rokov alebo na doživotie. Podľa teraz platného právneho stavu sa totiž pociťuje určitá medzera, keď najvyšší trest na slobode, ktorý môže súd uložiť, je 15 rokov, a ďalší, výraznejší trest je už výnimočný — trest smrti za najťažšie formy najzávažnejších trestných činov. Ďalej sa uvažuje o možnosti prísnejšieho postihu niektorých trestných činov proti štátu, vrátane poškodzovania záujmov republiky v cudzine alebo v styku s cudzincami u nás, a aj o dôraznejšom trestaní výtržníctva.

Od novelizácie zákona o prečinoch sa očakáva možnosť postihu nielen za konanie úmyselné, ale aj z nedbanlivosti — v oblasti pracovnej disciplíny a porušovania predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Trestom na slobode do troch mesiacov alebo peňažným trestom do 5000 Kčs bude možné postihnúť falšovateľov lekárskych predpisov alebo ich odcudzi-teľov, najmä s cieľom získať takto nekontrolovateľné omamné prostriedky alebo lieky pôsobiace na psychiku. Pôsobnosť zákona o prečinoch sa má rozšíriť aj na postih ľudí, ktorí v zariadeniach nápravnej výchovy odmietajú vykonávať pridelenú prácu, úmyselne sa poškodzujú na zdraví alebo predstierajú ochorenie.

Zjednodušenie a zhospodárnenie trestného procesu sa očakáva od novely trestného poriadku. Osobitný význam z hľadiska ochrany spoločnosti pred ďalším páchaním trestnej činnosti má mať zákon o ochrannom dozore, predovšetkým nad činnosťou recidivistov po odpykaní trestu. Je známe, že na Slovensku sa recidivisti zúčastňujú 38 percentami na celkovom počte páchateľov trestnej činnosti. Ochranný dozor by mal zamedziť alebo aspoň sťažiť asociálnym životom opätovné páchanie trestnej činnosti, ich nekontrolovateľný pohyb. Aký má byť jeho obsah?

Má sa týkať osôb spoločensky neprispôsobivých, u ktorých výkon trestu odňatia slobody ani iné opatrenia neviedli k úplnej náprave. Ochranný dozor má ukladať súd páchateľovi, ktorého odsudzuje ako obzvlášť nebezpečného recidivistu na nepodmienečný trest, a ďalej páchateľom, ktorých odsudzuje na nepodmienečný trest odňatia slobody, ak nemožno vzhľadom na ich doterajší spôsob života, prostredia, v ktorom žijú, a vzhľadom na povahu trestnej činnosti, ktorej sa dopustili, očakávať, že bez ochranného dozoru povedú riadny život pracujúceho človeka. Ochranný dozor, ktorý sa má zveriť orgánom Verejnej bezpečnosti, sa má začať po prepustení z výkonu trestu a jeho obsahom má byť povinnosť oznamovať orgánu, vykonávajúcemu dozor, potrebné údaje o zamestnaní a zdrojoch obživy, hlásiť sa v lehotách, ktoré orgán stanoví, vopred oznamovať vzdialenie sa z miesta pobytu. Bude sa môcť ďalej uložiť nenavštevovať určité miesta, miestnosti, podniky alebo zhromaždenia, povinnosť zdržiavať sa na prikázanom mieste alebo obvode. Ochranný dozor sa má ukladať najviac na tri roky a nemá sa týkať mladistvých.

Ako vidieť, ide o účinné opatrenia, od ktorých možno právom očakávať priaznivý dôsledok na zníženie kriminality.

JÁN KOMEŠ

# Pamätať stranu, ľud

V Prahe sa vo štvrtok skončil VI. zjazd československých novinárov. Bol to zjazd pracovný, ktorý hodnotil zložitý vývoj našej žurnalistiky od V. zjazdu v októbri 1967. Jeho význam je umocnený tým, že na základe odporúčaní tohtoročných zjazdov národných novinárskych zväzov jednomyseľne schválil uznesenie o utvorení jednotného celoštátneho Československého zväzu novinárov v duchu zásad federatívneho usporiadania štátu.

Máme teda jednotný zväz, ktorý je ideovo-výchovnou a záujmovou dobrovoľnou spoločenskou organizáciou československých novinárov, ktorá pracuje pod vedením KSČ a je súčasťou Národného frontu ČSSR. Tým, že VI. zjazd proklamoval jednotnú novinársku organizáciu, završil niekoľkoročné cieľavedomé úsilie, aby obidva národné zväzy mohli účinnejšie slúžiť strane a ľudu a ustavične prehlbovať jej akčnú a ideovú jednotu.

Politický význam tohto snemovania novinárov dokumentuje aj skutočnosť, že sa na ňom zúčastnila početná delegácia ÚV KSČ, na čele s generálnym tajomníkom súdruhom Gustávom Husákom, ktorý druhý deň prehovoril v diskusii. Jeho slová si prítomní vypočuli s veľkým záujmom a často ho prerušovali súhlasným potleskom. I keď program strany, ktorý vytýčil XIV. zjazd KSČ, je rovnako aj programom novinárov a zjazd sa k nemu bezvýhradne prihlásil, súdruh Husák znovu zdôraznil, čo naša strana a ľud od socialistickej žurnalistiky očakávajú.

Na adresu tlače, rozhlasu a televízie okrem iného povedal: „Pri plnení všetkých úloh, ktoré dal XIV. zjazd KSČ našej spoločnosti, môže — a dovoľte povedať že musí — zohrať žurnalistika, oznamovacie prostriedky mimoriadnu úlohu." Rozvinul ďalej Marxovu myšlienku o tom, že idey, ktoré ovládnu masy, sú reálnou materiálnou silou. A to je nesmierny záväzok pre všetkých súdruhov a súdružky, ktorí v oznamovacích prostriedkoch pracujú aj dnes, keď tieto prostriedky zaznamenávajú obrovský rozvoj.

Vo svojom vystúpení súdruh Husák ocenil rokovanie zjazdu a odobril úsilie novinárov o dokončenie konsolidácie aj v jednotlivých redakciách, ktoré nebolo ľahké ani bezbolestné, ale ako dodal, kto vyvolal búrku, nemôže sa čudovať, že zmokol. A zjazdom sa ako červená nit niesla analýza krízového vývoja, poučenia z neho pre našu ďalšiu prácu. Zaoberala sa tým správa o úlohách Československého zväzu novinárov, ktorú predniesol súdruh Miloš Marko i jednotliví diskutujúci.

Draho sme platili za poučenie a nikdy viac nedopustíme, aby sa opakoval rok 1968. Ako sa o tom hovorilo v správe, jahnoriadny zjazd novinárov v júni 1968 už nezakryte vystupoval so svojou pravičiarskou platformou a stanovy, ktoré vtedy prijal, neuznávali vedúcu úlohu KSČ, propagovali reformovaný a deformovaný socializmus. Pražskú a bratislavské grupy novinárov a publicistov otvorene podporujúce kontrarevolúciu, sa nezastavovali pred ničím. Obmedzovali a umlčovali kolegov, ktorí zotrvávali na platforme marxizmu-leninizmu. Majstrovstvo novinárskej „elity", pravicových redaktorov spočívalo v prebiehaní sa na deformovaní uznesení strany.

To všetko je za nami, ale je správne pripomínať si to, čo bolo, nezabúdať na deformátorov socializmu, aby sme teraz i v budúcnosti vždy vedeli postrehnúť aj náznaky zámerov nepriateľov ešte v zárodku a čeliť im.

Pred masovokomunikačnými prostriedkami stojí úloha, ako čo najlepšie slúžiť strane, ľudu, svojej socialistickej spoločnosti. K tomu sa VI. zjazd československých novinárov bezvýhradne prihlásil.

V záveroch a uzneseniach XIV. zjazdu KSČ je obsiahnutý program komplexného perspektívneho rozvoja našej socialistickej spoločnosti a pôjde iba o to, aby aj novinári zdvihli latku náročnosti na svoju prácu, aby ju tak ako pracujúci vo výrobe a na všetkých úsekoch našej vlasti denne skvalitňovali. Aj našu socialistickú pravdu treba vedieť ľudom povedať tak, aby jej rozumeli, povedať ju kultúrne a kvalifikovane, písať ju dobrým perom. Pritom na prvom mieste treba mať vždy na zreteli pracujúceho človeka, chodiť medzi ľudí, učiť sa od nich a pracovať tak, aby sme ich myslenie v duchu politiky našej strany neustále posúvali vpred.

Celá novinárska obec prostredníctvom svojich 275 delegátov na VI. zjazde sa za všetkých k takejto práci zaviazala. Zjazd to vyjadril v uznesení i v liste ÚV KSČ.

M. DVULITOVÁ

# CIEĽ: ĎALŠÍ ROZVOJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ VÝROBY

## NAJDÔLEŽITEJŠIE ČINNOSTI STS NOVÝM OBSAHOM

XIV. zjazd KSČ vo svojich záveroch a uzneseniach zdôraznil aj úlohu dynamického rastu poľnohospodárskej výroby, ktorý má zabezpečiť zvýšený podiel domácej poľnohospodárskej produkcie na krytí rastu spotreby potravín. Februárové a aprílové plénа ÚV KSČ a ÚV KSS zdôraznili nevyhnutnosť zvýšenej starostlivosti o ekonomickú efektívnosť výroby, čo si vyžaduje podstatne zvýšiť úroveň riadiacej a organizátorskej práce. Len takto možno očakávať, aby všade čo najlepšie využívali výrobné rezervy, dosiahli vysokú efektívnosť pri využívaní základných výrobných fondov, osobitne strojov a strojových zariadení, ktoré predstavujú v JRD a na štátnych majetkoch na Slovensku hodnotu vyše 8,5 miliardy Kčs. Pritom rozvoj socialistickej veľkovýroby je objektívne spätý s rozširovaním technizácie a mechanizácie výroby, ktorá zabezpečuje trvalý rast produktivity práce, intenzitu výroby a prácu človeka ulahčuje — skultúrňuje. Zvýšený počet strojov a mechanizačných prostriedkov v poľnohospodárskych závodoch vyžaduje, tak ako to ukladajú uznesenia aprílových plén ÚV KSČ a ÚV KSS, podstatne zlepšiť starostlivosť o technický stav a využívanie mechanizačných prostriedkov a znížiť neodôvodnený rast nákladov na opravy poľnohospodárskych strojov.

### KONCEPCIA SKVALITNÍ SLUŽBY

Aprílové plénа ÚV KSČ a ÚV KSS kriticky poukazujú na túto skutočnosť a ukladajú realizovať účinné komplexné racionalizačné opatrenia na odstránenie nedostatkov vo využívaní a starostlivosti o mechanizáciu. Pri riešení týchto problémov sa očakáva od našej novej VHJ (generálne riaditeľstvo STS) plnenie náročnej úlohy. V úzkej spolupráci s predstaviteľmi poľnohospodárskych závodov, orgánmi riadenia poľnohospodárstva a za aktívnej účasti kvalifikovaných pracovníkov máme koncepčne prepracovať a zabezpečiť činnosť služieb celej VHJ tak, aby pozitívne ovplyvňovala ekonomickú efektívnosť, racionalizáciu reprodukčného procesu poľnohospodárskej výroby v každom poľnohospodárskom závode osobitne však pri znižovaní nákladov na opravy poľnohospodárskej mechanizácie. To je kritérium našej činnosti a miera našej zodpovednosti za vykonanú prácu. Plne si uvedomujeme, že sme súčasťou reprodukčného procesu poľnohospodárskej výroby, že nesieme svoj podiel zodpovednosti za jej dynamický a ekonomický rozvoj. Je teda našou revolučnou úlohou historické poslanie STS naplniť novým vecným obsahom, ktorý zodpovedá súčasným potrebám rozvoja výrobných síl v socialistickom poľnohospodárstve.

Vychádzajúc z nárokov na našu VHJ začíname za účasti kvalifikovaných pracovníkov v odborných komisiách spracúvať koncepčné úlohy — problémy rozvoja činnosti. Plnenie úloh chceme zabezpečiť tak, aby sme vecný obsah koncepcií po schválení príslušnými orgánmi mohli začať postupne realizovať už v čase príprav plánu na rok 1973. Vzhľadom na ekonomickú naliehavosť prednostne sústredujeme prácu na spracovanie koncepcie opravárskej činnosti poľnohospodárskych strojov a koncepcie výroby strojov, strojových zariadení a náhradných súčiastok.

Vecným obsahom koncepcie opravárskej činnosti bude navrhnúť: priemyselný spôsob organizácie opravárskej činnosti v poľnohospodárstve, uplatnenie a zavedenie špecializácie a optimálnej koncepcie opráv, správnu deľbu práce medzi špecializovanými opravovňami v rámci VHJ a poľnohospodárskymi závodmi. V úzkej spolupráci s príslušnými výskumnými ústavmi a s Poľnohospodárskym projektovým ústavom navrhnúť zabezpečovanie opravárskej činnosti technologických zariadení v živočíšnej výrobe, vrátane montážnych prác súvisiacich s modernizáciou a rekonštrukciou jednotlivých typov stavieb a riešiť vývojovo-konštrukčnú činnosť pre uvedenú oblasť.

Cieľom spracovania a praktickej realizácie koncepcie opravárstva poľnohospodárskych strojov je zabezpečiť vysokú kvalitu opráv, plnú prevádzkovú schopnosť strojov a zníženie nákladov na opravy. Pri uplatnení uvedených záverov budeme sledovať spoločenskú efektívnosť, pričom si uvedomujeme náročnosť a zodpovednosť úlohy, pretože len kvalitné opravy vrátane servisu budú kritériom hodnotenia našej činnosti.

### V SÚLADE S POTREBAMI PLÁNU

Ďalšou významnou úlohou, na ktorej začíname pracovať, je koncepcia výroby strojov, strojových zariadení a náhradných súčiastok. Rozsah tejto činnosti bude zameraný na plné využitie výrobných kapacít STS a OPS v súlade s potrebami plánu, schválenou sústavou poľnohospodárskych strojov. V spolupráci VHJ Zbrojovka Brno bude treba dohodnúť presne kvantifikované požiadavky aspoň na obdobie 5 rokov a na zaručenie dohodnutých výrobných programov zabezpečiť potrebné materiálno-technické krytie. Výroba strojov a strojových zariadení sa musí pripravovať a realizovať cieľavedome a komplexne, organizovať na priemyselných princípoch výroby, v špecializovaných podnikoch s optimálnou koncentráciou, kde je možné uplatniť progresívne formy organizácie výroby.

Neoddeliteľnou súčasťou pripravovanej a realizovanej koncepcie opravárskej činnosti a výroby strojov, strojových zariadení v podnikoch našej VHJ bude budovanie vývojovo-konštrukčnej činnosti tak, aby sa táto predvýrobná vysokokvalifikovaná práca uskutočňovala v špecializovaných útvaroch riadených generálnym riaditeľstvom. V oblasti poľnohospodárskej výrobnej činnosti, ktorá v súčasnom období predstavuje v STS len 10 %, musíme zabezpečiť plné využitie poľnohospodárskych strojov a vysokú kvalitu poľnohospodárskych prác, osobitne chemickej ochrany rast-

lín. Za uvedenú činnosť zodpovedajú riaditelia STS v prvom rade riaditelom OPZ a VPS. V tejto oblasti vychádzame z toho, že rozsah poľnohospodárskej výrobnej činnosti v STS je a bude závislý od intenzity ďalšieho procesu plošnej koncentrácie a kooperácie, kde sa utvárajú objektívne podmienky pre plné využitie aj vysokovýkonných strojov dodávaných v druhej generácii. Ďalší rozvoj poľnohospodárskej činnosti v STS si nevyhnutne vyžiada rozšíriť a obnoviť strojový park, ktorý je okrem obilných kombajnov značne zastaralý, týka sa to hlavne STS v severných oblastiach Slovenska, kde sa dokončuje socializáciu, a tam, kde veľkosť poľnohospodárskych podnikov neumožňuje plne využiť vysokovýkonné stroje. Naliehavo je potrebné obnoviť a doplniť vysokovýkonnými strojmi úsek ochrany rastlín, pretože proces budovania agrochemických centier si vyžiada, aby túto činnosť ešte vykonávali STS. Predpokladáme tiež, že STS by mali vykonávať časť agromeliorančných prác, ako je rekultivácia pôdy, na čo im bude potrebné prideliť mechanizačné prostriedky.

## PORADENSKÁ ČINNOSŤ

Pri spracúvaní náplne činnosti VHJ uvažujeme tiež prepracovať poskytovanie inžinierskych služieb ako odborno-poradenskú činnosť poľnohospodárskym závodom v oblasti technického dozoru vrátane diagnostiky ako východisko pre zvýšenú starostlivosť o technický stav strojov a zabezpečenie plánovitosti opráv. Pri spracúvaní a praktickej realizácii uvedených zámerov výrobnej činnosti VHJ musíme však sledovať ekonomickú efektívnosť a rentabilitu výroby, aby boli správne zosúladené spoločenské a podnikové záujmy, a čo je hlavné, aby kvalitné služby pozitívne ovplyvňovali ekonomiku poľnohospodárskych závodov. V tejto súvislosti musíme prepracovať a upevniť systém dodávateľsko-odberateľských vzťahov medzi podnikmi, ako aj našej VHJ a tak isto medzi odberateľskými a dodávateľskými organizáciami. Obsahom týchto vzťahov má byť plánovacia disciplína, vzájomná ekonomická výhodnosť a seriózność pri plnení dohodnutých povinností. Pritom naši odberatelia musia cítiť, že majú seriózneho partnera, ktorý im poskytuje kvalitné služby. Popri výrobných problémoch musíme zvýšiť starostlivosť o výchovu pracovníkov, zabezpečiť účinný systém školenia a doškolovania, výraznejšie sa starať o dobré pracovné a životné podmienky a o rozvoj pracovnej iniciatívy a vzhľadom na riadenie 38 podnikov na Slovensku v rámci našej VHJ zvyšovať úroveň riadenia a zdokonaľovať metódy, formy a štýl práce.

Vecný obsah a praktická realizácia koncepčných úloh činnosti našej VHJ bude teda konkrétne znamenať plnenie úloh, ktoré vyplývajú zo záverov XIV. zjazdu KSČ, februárových a aprílových plén ÚV KSČ a ÚV KSS, a tak účinne prispievať k dynamickému rozvoju poľnohospodárskej výroby.

ING. PAVOL MOLNÁR,
generálny riaditeľ STS
a opravovní poľnohospodárskych strojov

PRAVDA, 20. mája 1972, str. 3.

PRAVDA, 20. mája 1972, str. 5.

# Všetko je vec morálky...

7(110)XV

Morálky pracovnej či vo vzťahoch k občanom, spotrebiteľom. Niekto pristupuje k vybavovaniu ponôs ľudí flegmaticky, a takému treba občas stúpiť na otlak, pichnúť do svedomia či pripomenúť aspoň: aj keď sa ti nechce, prosto musíš, na to si tam, kde sú iný je na upozornenie, že časť sa ľuďom nepáči, pretože sa im ani páčiť nemôže, vnímavý, chápavý, nehľadá jestvujúce alebo vymyslené objektívne príčiny na ospravedlnenie a dôsledne urobí za dobrým, niekedy hoci aj rozhorčeným kritickým slovom bodku seriózným vybavením sťažnosti. Takému, takým časť však chyby sa robia, len ich treba včas odstraňovať a nepripustiť, aby sa kopili a plodili nespokojnosť, ktorá sa aj z jedného, dvoch prípadov veľmi ľahko zovšeobecňuje. Čno je to v spoločenskom živote presne tak ako v živote jednotlivca: ak svoje drobné a často sa opakujúce neduhy neliečime, spôsobíme si vážnu chorobu; ak na pohľad drobné nešváry v spoločenskom žití zavčasu a každý prípad osobitne neodstránime, narastie nám neporiadkov kopa a je z nich neduh, ktorý bolí všetkých.

Ešte na sklonku roka 1970 sme začali prešetrovať sťažnosť čitateľa z Liptovského Mikuláša, obyvateľa nového sídliska Nábrežie, že pošta do týchto končín občanom nedoručuje balíky. Z Krajskej správy spojov v Banskej Bystrici nám i čitateľovi odpovedali, že je to síce pravda, ale že treba brať do úvahy aj sťažené podmienky doručovania, pretože cesty na sídlisko, ulice, označenia atď. ešte nie sú hotové a... že predpokladajú možnosť doručovania balíkov aj na toto sídlisko od 1. apríla 1971. Sťažovateľ spokojný nebol. Napísal nám, že aj na takéto nedohotovené sídlisko jazdia autá: osobné, sanitky, vozy úhoľných skladov atď. Medzičasom dostali aj ulice svoje názvy a domy čísla. Vyslovil aj skrytú obavu, či ten prvoaprílový termín nebude len prvoaprílovým žartom. Ten list mal dátum 7. 3. 1971. A posledný list od tohto nášho čitateľa má dátum 5. 5. 1972. Čuduje sa v ňom, že sme mohli uveriť tomu prvému aprílu. On mu neveril a vyšlo to na jeho neviery. Nič viac nenapísal, nič viac nekomentoval.

Dosť často sme dostávali a ešte vše aj dostaneme sťažnosť čitateľov na nekultúrne cestovanie vo vlakoch, na nedokonale vyčistené vlakové súpravy už vo vypravovanej stanici. O tom, že v priebehu trasy vlaku si prostredie vedia priam geniálne znečistiť aj cestujúci sami, sme tiež už niekoľkokrát písali. Teraz sme však dostali od súdruha Ferdinanda Demku z Bratislavy príspevok, ktorý sa dotýka cestovania v autobusoch. Autobusy, aj začínajúce prepravu cestujúcich, sú mnoho ráz vnútri špinavé, sedadlá mokré. Teraz na jar a v lete chodíme viac vo svetlom oblečení ako v zime, a tak každá v autobuse nazbieraná špina je nepríjemnosť a starosť. Precíznejší prístup k robote a dôslednejšia kontrola vypravovaných autobusov by podľa pisateľa a, samozrejme, aj podľa nás. bola namieste.

A keď sme už pri motorových vozidlách, tak aspoň pár riadkov aj z listu J. Zaťkovej zo Žiliny. Táto naša čitateľka sleduje v Pravde akciu Rozum do hrsti, v ktorej uverejňujeme, ako kde sa snažia podniky poskytujúce služby obyvateľstvu vyplniť medzery v tejto oblasti. Keď však ona šla, ako píše, 13. mája svojím autom zo Žiliny do Čičmian, zbytočne sa úfala, že si v Rajeckých Tepliciach alebo v Rajci kúpi benzín. V jednom i v druhom prípade bola sklamaná, pretože na obidvoch miestach majú benzínové čerpadlá jednosmennú prevádzku do 16,30 hod. Poslúchla však radu občanov a vyhľadala pracovníčku čerpadla doma. Stretla sa s ochotou, ktorú chválí. Takže tu máme v jednom liste pochvalu i kritiku naraz. Kritika patrí podniku Benzinol, že nezabezpečí na takejto frekventovanej turistickej trase predĺžený predaj.

Súdruh Pauchly z Báhoňa sa vážne a miestami aj žartovne pozastavuje nad nešťastným móresom vyvesovania rozličných tabuliek na dvere obchodov. V jeden deň si zašiel do Trnavy kúpiť v Mototechne určitú vec. Privítal ho oznam: Inventúra. O niekoľko dní našiel na tom istom obchode cedulu: preberáme tovar. Spotrebitelia šomrali a uvažovali, či to musí byť, keď tovar sa nenosí cez predajňu, či musia preberať všetci zamestnanci, či by aspoň jeden nemohol obsluhovať. Je to nepríjemné domácim občanom, ešte viac však tým, čo musia za tovarom cestovať niekoľko ráz. Podobné a často kritizované praktiky s výveskami vidieť podľa listu čitateľa ešte aj v predajniach mnohých obcí. Raz je to preberanie tovaru, raz je zamestnanec na pošte, raz je zavreté pre nemoc a zas visí kartička: vrátim sa hneď. To „hneď" však niekedy trvá pridlho, a tak je oprávnené podozrenie, že ktosi opäť nemá dobrú pracovnú morálku. Uznesenie XIV. zjazdu KSČ, ktoré hovorí o pracovnej disciplíne, píše Jozef Pauchly, nebolo predsa prijaté preto, aby bolo o čom diskutovať! Ak sa kontrolné orgány týmito nešvárni, ktoré občanov značne rozčuľujú, nebudú dôslednejšie zaoberať, končí pisateľ svoj list, potom nás neprekvapí ani takáto výveska: som v kadernictve na trvalej...

Morálka, vzťah, dôslednosť. Poteší taký list, aký sme dostali od M. Trubáčkovej z Ostravy, ktorá chváli Tatra-nábytok v Pravenci, že jej promptne poslali opravárov, ktorí odstránili drobné chyby na kúpenom nábytku. Prakticky dokázali, že im na dobrom mene medzi zákazníkmi naozaj záleží. Na druhej strane však zarmúti obsah listu, v ktorom sa Milan Skýbák zo Žiliny pozastavuje nad smutnou skutočnosťou, že na futbalovom zápase chlapci, čo predávali nanuky, bez rozpakov ich predražovali až o sto percent, a keď sa mu to aj z výchovných dôvodov nezdalo správne, ešte ho viacerí dospelí zahriakli: čuš, máš nanuk, nech si chlapec zarobí! Iste, mladí pisateľ, chlapci si zarobili pár korún, stratili však, bez toho, aby o tom vedeli, oveľa viac. Lenže to by sme mali vedieť my, dospelí...

MARGITA BLIŠTIANOVÁ

# [illegible]

Realizácia hospodárskej politiky strany v poľnohospodárstve a výžive — hovorí sa v uznesení ÚV KSČ o ďalšom rozvoji poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu po XIV. zjazde KSČ — vyžaduje upevnenie a posilnenie funkcie štátneho plánu ako základného nástroja riadenia, ako aj dôsledná kontrola jeho plnenia. Plenárne zasadnutie ÚV KSČ preto požaduje, aby plánovacie a riadiace orgány ďalej zvyšovali vedeckú úroveň plánovania a súčasne prehlbovali väzby medzi dodávateľskými odvetviami a poľnohospodárstvom i potravinárskym priemyslom. Pre splnenie štátneho plánu — vraví sa ďalej v uznesení aprílového plenárneho zasadnutia ÚV KSČ — má zásadný význam i ďalšie zdokonaľovanie a zvyšovanie účinnosti ekonomických nástrojov v poľnohospodárstve, ktoré musia podporovať rast výroby, jej koncentráciu a špecializáciu.

Všetci máme v živej pamäti rozsiahlu deštrukciu nášho národného hospodárstva, ktorú sa podarilo uskutočniť pravicovým oportunistom v pomerne krátkom čase v našej ekonomike najmä preto, lebo vtedajšie stranícke aj štátne orgány im dovolili oklieštiť funkciu štátneho plánu len na tzv. spoločenskú objednávku. Tým sa záväznosť plánu zúžila iba na napĺňanie hospodárskych zmlúv, ktoré v intenciách Šikovho modelu novej sústavy riadenia však uzatvárali podniky nie z hľadiska potrieb spoločnosti, ale uplatňovali v nich predovšetkým vlastné výhody. Na trhu nastala anarchia. Výroba nielenže nezabezpečovala momentálne potreby národného hospodárstva, ale v honbe za tučnými ziskami neúmerne rástli ceny niektorých výrobkov, vo veľkom sa kupčilo s pracovnými silami, vytváral sa tlak na rozsiahlu investičnú výstavbu atď. Pritom sa základné koncepčné otázky rozvoja spoločnosti dostali celkom do autu.

Napriek tomu, že tieto deštrukčné tendencie sa v sektore poľnohospodárstva a výživy slabšie udomácnili ako v ostatných odvetviach národného hospodárstva, predsa aj tu urobili veľa zla. Napríklad pod dojmom momentálneho nasýtenia trhu mäsom robili určití pseudoekonómovia závery o škodách z hojnosti. Na plné ústa vravelí o explózii vo výrobe potravín, čo sa vo výrobe odzrkadlilo rapídnym poklesom stavov hospodárskych zvierat a nachuťou prvovýrobcov pestovať plodiny, ktoré síce tvoria dôležitú surovinovú základňu národného hospodárstva, ale dostatočne nenapĺňali ich vlastné kalkulácie hmotnými požitkami. Pritom nie je žiadnym tajomstvom, že tieto špekulácie sa neraz robili doslova za štátne peniaze, ktoré výrobcovia dostávali formou subvencií a rôznych príplatkov k základným nákupným cenám.

Rovnako sa však kopili nedostatky aj v poľnohospodárstve. Tým, že enormne vzrástli ceny poľnohospodárskej mechanizácie a ďalších potrieb poľnohospodárov, postupne sa výroba konzervovala a vytvárali sa bariéry vedeckotechnickému pokroku.

Na posilnenie pozície podnikov voči štátu sa utvorila nová organizačná štruktúra, v ktorej dôležitú rolu mali zohrať okresné poľnohospodárske združenia. Napriek tomu, že v uzneseniach ÚV KSČ z marca 1957 sa o nich vraví, že sa založia ako experiment v niektorých okresoch, rozrástli sa ako huby po daždi a boli tendencie vytvoriť z nich akéhosi ochrancu poľnohospodárskych prvovýrobcov voči štátu a hospodárskej politike centra. Na šťastie tieto tendencie sa neudomácnili a možno povedať, že okresné poľnohospodárske združenia najmä po porážke pravicových síl v apríli 1969 urobili kus statočnej práce v prospech žiaduceho rozvoja poľnohospodárskej výroby.

Nová etapa rozvoja poľnohospodárstva, ktorú vytýčil XIV. zjazd KSČ, však vyžaduje posilniť vplyv štátu pri riadení poľnohospodárskej výroby v krajoch a okresoch. ÚV KSČ preto súhlasí, aby sa najneskoršie od 1. septembra 1972 ustanovili krajské a okresné správy ako štátne orgány riadenia poľnohospodárstva v krajoch a okresoch. Pri nich sa utvoria poradné orgány zložené zo zástupcov poľnohospodárskych podnikov a ďalších odborníkov.

Týmto sa má za plnej účasti ministerstiev poľnohospodárstva a výživy dosiahnuť vyššia úroveň riadiacej a organizátorskej práce pri plnení štátneho plánu a jeho kontrole, vrátane riešenia závažných ekonomických, právnych a organizačných otázok, ktoré vyplývajú zo zabezpečenia plánu výroby a nákupu i ďalšieho rozvoja poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu.

EDUARD FAŠUNG

S vedúcim tajomníkom Zväzu slovenských spisovateľov JÁNOM SOLOVIČOM

# PRED ZJAZDOM SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Tri roky, ktoré nás delia od I. zjazdu Zväzu slovenských spisovateľov, sú nesporne veľmi významným obdobím v živote celej našej spoločnosti a v živote a práci zväzu obzvlášť. V júni 1969 na svojom zakladajúcom zjazde sa slovenskí spisovatelia ako prví v celej sfére umenia a kultúry v ČSSR priblížili k politickej línii nového vedenia KSČ, vytýčenej aprílovým plénom r. 1969. Od tohto významného kroku nastúpil zväz na cestu postupného a úspešného konsolidačného procesu. Pripravovaný II. zjazd bude hodnotiť toto obdobie.

**Súdruh Solovič, pripraviť zjazd umeleckého zväzu je iste veľmi náročná. Mohli by ste nám povedať, čo predchádzalo príprave zjazdu a čo bolo treba urobiť v priebehu jeho príprav?**

Správa, ktorú výbor zväzu predloží zjazdu, obsahuje analytický pohľad na vývoj slovenskej literatúry a jej literárnej organizácie v nedávnych rokoch. Primeraný, väčší časový odstup od kľúčového obdobia umožňuje nám dnes spojiť s novými poznatkami hlbšie sa zamýšľať nad príčinami udalostí, ktorú bývalý Zväz československých spisovateľov priviedli až na pochybné scestie opozičnej platformy. Nemôžeme dnes ináč, ako veľmi jednoznačne hodnotiť smutne známy prieskum IV. zjazdu Zväzu československých spisovateľov v r. 1967 ako verejne organizovaný útok proti Komunistickej strane Československa a socializmu vôbec. V tejto súvislosti s analýzou minulých rokov náš II. zjazd zhodnotí i ďalšie medzníkové udalosti vo vývoji našej zväzovej organizácie, ktoré nasledovali po onom IV. zjazde a to konferencia Zväzu slovenských spisovateľov z apríla 1968, kde pregresívne marxistické jadro slovenskej spisovateľskej organizácie už vtedy zaujalo kritický odstup od priebehu IV. zjazdu a, samozrejme, musíme sa vrátiť v analytickom pohľade aj k nátlakovému aktívu z decembra 1968, ktorý hodnotíme ako vyvrcholenie opozičných tendencií vnútri zväzu. Správa výboru predkladá zjazdu podrobný rozbor situácie, späť s vnútornou štrukturálnou premenou zväzu na ideovo-výberovú organizáciu a v súvislosti s prijatím nových stanov zväzu i so zmenami v členskej základni. Predpokladáme, že pravdivý a čo najstatočnejší pohľad do minulosti umožní nám uzavrieť toto zložité obdobie a najmä utvoriť predpoklady pre nástup do rokov, ktoré v zmysle rozpracovania uznesení XIV. zjazdu KSČ vytyčujú pre umenie a celú kultúru veľké a zodpovedné úlohy.

V minulých troch rokoch dosiahli sme výborné výsledky v nadväzovaní a prehlbovaní kontaktov medzi spisovateľmi a čitateľmi. Stovky besied, na ktorých sa stretli slovenskí spisovatelia so svojimi čitateľmi, poslucháčmi a divákmi, dôrazne signalizujú potrebu živého a systematicky rozvíjaného vzájomného vzťahu. Sú za nami časy, keď sa umelci a umenie mechanicky izolovali od svojich adresátov. Môžeme zodpovedne vyhlásiť, že naši ľudia sú mimoriadne vnímaví a s veľkou pozornosťou počúvajú hlasy tých tvorcov, ktorých diela si obľúbili. Túto skutočnosť nemôžeme zanedbať. V spolupráci s ďalšími kultúrnymi inštitúciami a organizáciami chceme vypracovať čo najoptimálnejší systém týchto kontaktov.

**Sveda mitá príprava isto zvyšuje i samotné zjazdové rokovanie. Zložitosť situácie vnútri zväzu, ale najmä problematika samotnej umeleckej tvorby, sú zárukou bohatého rokovania. Na čo chcete v tomto rokovaní položiť hlavný dôraz?**

Chcel by som vysloviť svoje osobné presvedčenie, že II. zjazd nášho zväzu mal by sa vo svojom rokovaní okrem už spomenutých skutočností zaoberať predovšetkým literatúrou. Ona by mala byť hlavným bodom našej pozornosti. Jej nedávny vývoj, súčasná situácia a budúce smerovania nám nemôžu byť ľahostajné a musia sa dostať do skutočného centra záujmu všetkých, čo svojou tvorivou, organizačnou i inou prácou majú akúkoľvek súvislosť s jej ďalšími osudmi. V pripravovanom novom programe činnosti zväzu kladieme problematiku ďalšieho rozvoja literatúry na prvé miesto. Významné úsilie mnohých slovenských spisovateľov o zachytenie socialistickej premeny života v slovenskom znení chceme podporovať jeho prehlbovaním cez zobrazenie nášho súčasníka uprostred zápasu predchnutého socialistickým vlastenectvom a proletárskym internacionalizmom. Cieľavedome chceme nadväzovať na najlepšie tradície slovenskej socialistickej literatúry z rokov jej začiatkov i neskorších úspechov, ktoré najmä v nedávnych časoch „obrodenia" dostávali rôzno hanlivé prívlastky. Zväz ako ideová organizácia vychádzajúc zo svojich nových stanov, bude utvárať podmienky a podporovať tvorbu výrazne obohacujúcu socialistické umenie našej epochy. Socialistický realizmus ako tvorivú umeleckú metódu pravdivého zobrazenia skutočnosti v jej dynamickom pohybe chápeme tak, že mnohoštýlovosť a uplatňovanie moderných prístupov tvorby nie je a nebude v rozpore s princípmi triednosti, stranníckosti, ideovosti a ľudovosti. Sme presvedčení, že práve socialistický realizmus otvára priestor pre tvorbu na vysokej úrovni. Aj preto budeme v budúcnosti proti všetkému, čo by chcelo zanášať na stránky našej literatúry apolitičnosť, banalitu a bezobsažný verbalizmus. Predpokladáme, že v tomto našom smerovaní nám bude výrazne pomáhať i naša novo sa formujúca marxistická umelecká kritika.

**Budúcnosť literatúry je priamo spätá s výchovou mladých. Čo chcete robiť v tejto oblasti?**

Problémom mladej slovenskej literatúry a jej autorom, ktorí do literárneho života ešte len vstupujú, chceme sa v budúcnosti venovať oveľa pozornejšie ako doteraz. Aj keď nám je jasné, že len zväz sám osebe tu nemôže vyriešiť všetko, najmä nie v oblasti myslenia, kde vplyvy najrozličnejších provenienčií zanechali najmä v nedávnych rokoch nejednu stopu, za rozhodujúce bojové pole, na ktorom sa povedie zápas o tvár našej mladej literárnej generácie, považujeme oblasť edičnej politiky. Veľkorysý, ale pritom principiálny prístup k mladým autorom, seriózny a cieľavedomý výber z ich tvorby bude si žiadať oveľa viac obojstrannej trpezlivosti a najmä vzájomnej zodpovednosti za všetko to, čo budeme svojim čitateľom predkladať.

**Ako spolupracujete so svojimi sesterskými zväzovými organizáciami v ostatných socialistických krajinách?**

Naša spolupráca so zahraničnými zväzmi patrí k svetlým bodom v činnosti zväzu. Slovenskí spisovatelia ako prví v Československu úplne obnovili všetky kontakty so spisovateľskými organizáciami v bratských krajinách. Túto skutočnosť výrazne ocenili sovietski súdruhovia na svojom zjazde vlani v Moskve, keď v hlavnom referáte s. Markova vyslovili poďakovanie Zväzu slovenských spisovateľov za jeho postoje v nedávnych rokoch. V súčasnosti máme uzavreté zmluvy so všetkými spisovateľskými zväzmi bratských krajín. Tieto zmluvy sa úspešne plnia vo vzájomnom spoznávaní a prekladaní našej literatúry do iných jazykov. Obzvlášť treba zaznamenať v tejto súvislosti veľkolepý sovietsky program pri vydávaní bibliotéky slovenskej a českej literatúry, ktorá v stotisícových nákladoch priblíži sovietskym čitateľom najlepšie diela našej literatúry. Náš zväz sa aktívne zúčastňoval v minulých rokoch na pravidelných výročných stretnutiach najvyšších predstaviteľov spisovateľských zväzov socialistických krajín: v r. 1970 v Bukurešti, v r. 1971 v Moskve a v tomto roku v Ulánbátare. Perspektívy vzájomnej spolupráce sú optimistické a záujem o slovenskú literatúru v zahraničí je viac ako potešiteľný.

Súbežne s prípravami na II. zjazd nášho zväzu prebiehajú aj prípravy na ustanovujúci zjazd Zväzu českých spisovateľov. S jeho terajším vedením sme už nadviazali dobré pracovné kontakty, najmä v otázkach zahraničnej spolupráce a predpokladáme, že po zjazdoch sa naše novozvolené orgány budú schádzať pravidelne pri riešení všetkých závažných otázok, súvisiacich s ďalším rozvojom oboch našich národných literatúr.

Ďakujem za rozhovor.

Otázky kládol V. ZABLOUDIL

# Pred II. zjazdom slovenských spisovateľov

## Rozhovor s predsedom ZSS, národným umelcom Andrejom PLÁVKOM

*Príprava i organizácia II. zjazdu slovenských spisovateľov už niekoľko mesiacov vyžadujú veľa zvýšeného úsilia i práce súčasného vedenia Zväzu — a priebeh zasadania, diskusia aj voľby nových orgánov nepochybne vyvolajú patričný záujem celej našej kultúrnej verejnosti. Nanovo — a či zákonite — vynárajú sa v tejto súvislosti aj spomienky na takéto podujatia v nedávnych krízových obdobiach: na I. zjazd slovenských spisovateľov v júni 1969, ale najmä na smutne známy priebeh IV. zjazdu československých spisovateľov z roku 1967 a na spisovateľské konferencie aj aktívy z roku 1968. Dá sa teda právom očakávať, že v správe — ale iste aj v diskusii — bude aj analýza, či hodnotenie širšieho časového úseku než tých troch rokov, ktoré ubehli od I. národného zjazdu?*

Nepovažujte, prosím, za neskromné konštatovanie, že na prvom, zakladajúcom zjazde Zväzu slovenských spisovateľov v júni r. 1969 sa slovenskí spisovatelia verejne prihlásili k novému vedeniu KSČ po aprílovom pléne a že to bolo vlastne prvé takéto prihlásenie sa z oblasti kultúry a umenia v ČSSR. Isteže, marxistické jadro Zväzu malo vtedy dosť síl na to, aby ovplyvnilo priamy politický dosah zjazdu, no nemalo dosť síl kriticky a sebakriticky sa pozrieť na vývin literatúry a literárnej organizácie, na vývin myslenia a názorov, na prácu svojich časopisov a vydavateľstva, slovom na celý literárny život v šesťdesiatych rokoch, najmä však v rokoch krízových. V správe výboru Zväzu pre II. zjazd slovenských spisovateľov usilujeme sa podať vecnú analýzu týchto rokov, čo nám umožňuje jednak trojročný časový odstup, jednak i nové poznania a skúsenosti, ktoré nám zároveň pomáhajú lepšie premyslieť cesty a nájsť východiská. Prirodzene, že nemožno obísť ani IV. zjazd Zväzu československých spisovateľov, na ktorom v podstate vôbec nešlo o literatúru, ale o organizovaný útok proti strane a socializmu. Tak isto povestný bratislavský decembrový aktív z r. 1968 možno hodnotiť ako vyvrcholenie opozičných koncepcií vo Zväze slovenských spisovateľov, a to už po prijatí novembrovej rezolúcie KSČ. V správe výboru sa — podľa mojej mienky — správne hodnotí i konferencia Zväzu z apríla 1968, na ktorej sa v úvodnom referáte vtedajšieho predsedu Miroslava Válka už vtedy ostro kritizovalo organizovanie i priebeh IV. zjazdu čs. spisovateľov. Okrem týchto aktívov, konferencií a zjazdov, hovorí sa v Správe výboru, pravdaže, aj o poslednom trojročnom období, ktoré uplynulo od I. zjazdu a ktoré je vo všetkých oblastiach zväzovej činnosti poznačené konsolidačným úsilím vedenia Zväzu nielen pre domo sua, ale i vo vzťahu k bratským spisovateľským zväzom socialistických krajín.

*Isteže, ani pri bilancovaní minulosti, ani pri hodnotení súčasnej situácie v našej literatúre a medzi spisovateľmi nemáže ísť o vypovedanie dojmov (pripomínalo by to nielen formou, ale aj obsahom akési vypočúvanie duchov ...) dajakej senzačnosti alebo výnimočnosti: skôr vari záleží na konkrétnych podmienkach, na aktuálnych problémoch a na reálnych perspektívach tvorivej umeleckej činnosti. Čo možno očakávať od zjazdu v tomto smere — najmä pokiaľ ide o tvorivé predpoklady a pracovné podmienky?*

Pravdu povediac, celkom som sa potešil tejto otázke. V odpovedi na ňu možno totiž smelo a bez obáv konštatovať skutočnosť, že práve v spomínaných minulých rokoch rozličným „nátlakovým" a opozičným skupinám vo Zväze samom, ale často i mimo neho (skupinky vôbec nie spisovateľské, ale akísi „publicisti") nešlo naozaj o samotnú literárnu tvorbu, jej tvorivé problémy, jej úspechy či neúspechy, ale takmer vždy o politiku, či lepšie rečeno politikárčenie, intrigy a klebety, inštinkácie, cajchovanie ľudí — až po doslovné vytláčanie z literatúry. Dnešné vedenie Zväzu a dúfam, že i budúce, zvolené na nastávajúcom zjazde, usilovalo sa a bude sa usilovať i naďalej vrátiť zväzovú činnosť jej vlastnému poslaniu, organizácii spisovateľskej práce, vytvárať čo najlepších podmienok pre spisovateľov, členov Zväzu, aby sa mohli pokojne púšťať do tvorivej práce, aby tak mohli vznikať nové diela, pravdivo, ale na umelecky čo najvyššej úrovni zmocňujúce sa tisícorakých tém na obohatenie nášho života.

Obnovili sme napríklad stretnutia spisovateľov s čitateľmi a to na vyššej kvalitatívnej úrovni ako kedysi, lebo sa ukázalo, že takéto stretnutia sú veľmi osožné ako pre spisovateľa, tak i pre čitateľa. Len za minulý rok mali členovia nášho Zväzu vyše tristo besied s čitateľmi po závodoch, roľníckych družstvách, v osvetových zariadeniach, školách a pod. Tieto nové kontakty našich pracujúcich so spisovateľmi, ako sa ukázalo, pomáhajú riešiť i nejedno nedorozumenie, učia spisovateľa i trochu skromnosti (čo mu je len na osoh) a čitateľ sa zase zoznamuje s ťažkosťami i úskaliami spisovateľskej práce. Netvrdím, že z týchto stretnutí vzniknú hneď alebo v krátkom čase nové, úspešné literárne diela, ale že majú pre spisovateľa určité inšpiračné hodnoty a význam pre rast jeho osobnosti, je evidentné.

Pre pracovné podmienky a tvorivé predpoklady máme tu ešte významný inštrument a tým je Slovenský literárny fond, ktorý ako doteraz, tak i v budúcnosti bude veľmi starostlivo a citlivo prihliadať k potrebám každého spisovateľa a bude mu vychádzať všemožne v ústrety, najmä ak pôjde o vznik nových diel, angažujúcich sa témou i umeleckým majstrovstvom za našu spoločnosť.

*Komunistická strana i celá spoločnosť oprávnene vyžadujú, aby sa naša literatúra i umelecká kritika podieľali čoraz aktívnejšie na vytváraní a formovaní socialisticky angažovaného umenia. Pre činnosť Zväzu a pre úlohy jeho vedenia i orgánov je táto požiadavka najaktuálnejšia vari práve v súvislosti s mladou a najmladšou literárnou generáciou. Aká je celková situácia v tejto oblasti a ktoré špecifické problémy treba pritom (napríklad v ediničnej politike) riešiť predovšetkým?*

Vedeniu Zväzu slovenských spisovateľov bude záležať na tom, aby nové literárne diela prispievali ako svojou angažovanosťou, tak i ume-

leckou pôsobivosťou k vytváraniu opravdivého socialistického umenia a tým i nového, socialistického charakteru našich ľudí. Nemôže nám byť a ani nebude ľahostajné, ako v tomto úsilí bude pomáhať literárna kritika. Pravdaže, samotnú angažovanosť nechápeme zjednodušene, lebo vieme, že socialistická premena spoločnosti prináša veľa problémov a konfliktov. Práve preto považujeme dnešného pracujúceho človeka, budovateľa novej spoločnosti, za hlavného hrdinu našich čias. Za angažované budeme preto považovať také diela, ktoré pravdivo a umelecky náročne zobrazujú boj pracujúcich v minulosti i dnes za slobodu a sociálny pokrok, ktoré ukazujú premeny v našej krajine, dostihnuté pod vedením komunistickej strany. Za angažované pokladáme také diela, ktoré uvedomele chcú pôsobiť na myslenie, cítenie i konanie ľudí v duchu najpokrokovejších ideí, v duchu socializmu a komunizmu. Takúto angažovanú tvorbu budeme všestranne uprednostňovať a podporovať.

Už v spomínanom vrátení sa k literatúre, jej tvorivým problémom, bude sa musieť Zväz vážne zaoberať problémom mladých autorov, lebo nám nemôže byť ľahostajný umelecký rast mladých, nemôže nám byť ľahostajné čo a ako píšu, čo, kde a pre koho vydávajú. Vplyv pravicového oportunizmu najmä v oblasti myslenia zasiahol najviac politicky i životne neskúsenú mladú generáciu, ktorá je často náklonná podliehať ilúziám a vnímať život skôr impulzívne než objektívne. Treba otvorene povedať, že im po celé roky naša pomýlená kritika naimputovávala mylné filozofické teórie západných liberálov a revizionistov, kládla za vzor pochybné umelecké ideály, bezperspektívnosť, chaos a beznádejnosť už v samotnom prístupe k umeleckej téme. No ukazuje sa, že je i medzi mladými, ale najmä najmladšími autormi dosť zdravých myšlienok i umeleckých snažení, ktoré bude treba podchytiť a venovať sa im s plnou náročnosťou a zodpovednosťou.

*Zväz slovenských spisovateľov má už aj dávne a dobré tradície v spolupráci so Zväzom českých spisovateľov a s umeleckými organizáciami socialistických krajín. Čo sa už dosiahlo a čo ešte nie v tejto národnej spolupráci a čo sa plánuje pre ďalší rozvoj medzinárodných vzťahov, aby naše vzájomné kontakty — predovšetkým so Sovietskym zväzom a ďalšími bratskými krajinami — boli čoraz neformálnejšie a neoficiálnejšie, ale o to hlbšie a úprimnejšie?*

Pokiaľ ide o spoluprácu s bratským Zväzom českých spisovateľov, možno povedať, že sme vlastne ešte len na začiatku. Treba pripomenúť, že nový Zväz českých spisovateľov trvá približne iba necelý rok. S predstaviteľmi starého Zväzu po viacerých vážnych upozorneniach (ešte v decembri r. 1970 a zač. roku 1971) sme museli prerušiť styky. Nie je nijakým tajomstvom, že na náš prvý zjazd v júni r. 1969 vyslal starý Zväz ešte delegáciu, v ktorej bol i Ludvík Vaculík. Toto pomerne dlhé prerušenie blízkych kontaktov malo a ešte stále má neblahý vplyv nielen na obidva národné zväzy, ale i na naše obidve národné literatúry a celý náš kultúrny život. Sme úprimne radi, že sa už teraz pomery i vo Zväze českých spisovateľov rýchlo konsolidujú, že sa na zjazde Zväzu českých spisovateľov, ktorý bude tiež približne v tom istom čase ako náš, vyrovnajú i naši českí kolegovia s krízovými rokmi a ich príčinami a že si budeme môcť zasadnúť za čistý stôl, aby sme sa bez akýchkoľvek zvyškov starých zťaží mohli dohodnúť na najužšej spolupráci ako doma, tak i voči našim zahraničným partnerom. Konkrétne pripravujeme spoločné zasadnutie predsedníctiev obidvoch zväzov hneď po národných zjazdoch.

Pokiaľ ide o naše medzinárodné vzťahy a kontakty s ostatnými zväzmi najmä v socialistických krajinách, možno s radosťou konštatovať, že ešte v júli r. 1969, teda hneď po našom prvom, ustavujúcom zjazde, podpísalo vedenie nášho Zväzu dohodu so Zväzom sovietskych spisovateľov v Moskve, po ktorej nasledovali ďalšie dohody s ostatnými bratskými zväzmi. Nie sú to dohody formálne alebo len oficiálne, pretože dávajú možnosti širokej spolupráce nielen v oblasti vzájomnej výmeny spisovateľov, ale i prekladateľov, redakčných a vydavateľských pracovníkov tak, aby vzájomné poznávanie národných literatúr bolo čo najširšie, aby sa, pokiaľ možno, nadviazali aj osobné kontakty so spisovateľmi, ba i s prostredím, z ktorého hodlajú prekladať. Už trojročná prax nám prináša potešiteľné výsledky najmä v tom, že sa naša literatúra dostáva častejšie do sveta, častejšie sa objavujú i literárne práce našich spisovateľov v zahraničných časopisoch, naši autori sa zúčastňujú na významných kultúrno-literárnych podujatiach a na podobných podujatiach našich zúčastňujú sa zase naši zahraniční hostia. Hodno spomenúť veľké večery slovenskej poézie v decembri r. 1970 v Moskve, Leningrade i Volgograde, na ktorých sa osobne zúčastnili poprední slovenskí básnici a spisovatelia a ktoré navštívilo veľmi početné a neobyčajne pozorné sovietske obecenstvo.

Isteže, i na týchto medzinárodných vzťahoch je ešte čo zlepšiť, prehĺbiť i rozšíriť, ale po nadviazaní i blízkych osobných kontaktov, ba možno povedať, že neraz i priateľstiev, som po tejto stránke optimistom celkom oprávnene.

Zhovárala sa VIERA HANDZOVÁ

NOVÉ SLOVO, č. 21/72, 25. mája 1972, str. 1. a 12.

# Hospodárske teórie antikomunizmu

BORIS ĎAKIN.

**Jednou z hlavných úloh antikomunizmu je diskreditovať komunistickú teóriu a prax výstavby komunizmu a rozvinutej socialistickej spoločnosti. Medzi podvratnými ideologickými koncepciami, ktoré patria do výzbroje našich nepriateľov, osobitné miesto donedávna mala tzv. teória konvergencie a jej modernejšej modifikácie — teória „jedného sveta", „priemyselnej spoločnosti" a pod. Pri teórii konvergencie sa chceme pristaviť z dvoch príčin. Po prvé, ešte aj dnes je aktuálna a čo je ešte dôležitejšie — je „materou" posledných noviniek buržoáznej ideológie. Po druhé, chceli by sme poukázať na jeden jej aspekt, ktorému, podľa nášho názoru, sa nevenovala dostatočná pozornosť.**

Samotný termín „konvergencia" je prevzatý z biológie, kde znamená rozvoj čŕt podobnosti rozličných organizmov v dôsledku ich prispôsobenia rovnakým podmienkam existencie. Táto teória tvrdí, že rovnako nastáva zbližovanie spoločenských sústav, ktoré majú kvalitatívne odlišné sociálno-ekonomické štruktúry. Hlavnú úlohu v tom hrá, ako tvrdia autori teórie, vedeckotechnická revolúcia. Na tom základe podľa ich názoru vzniká nové spoločenské zriadenie, ktoré je už bez nedostatkov kapitalizmu.

V poslednom čase sa pri výklade teórie konvergencie vykryštalizovali dve hľadiská. Predstavitelia prvého tvrdia, že socializmus sa vraj „približuje" ku kapitalizmu a intenzívne sa roztápa v „americkom spôsobe života", čo povedie k vzniku novej „priemyselnej spoločnosti". Nie je ťažké sa dovtípiť, že túto časť teórie bránia prevažne zámorskí „myslitelia". Druhá koncepcia priznáva „dobré stránky oboch spoločenských sústav, ktoré splynú a vytvoria nové, optimálne ľudské zriadenie", „jednotnú priemyselnú sústavu", ktoré zdedí najlepšie črty súčasného kapitalizmu a reálne jestvujúceho socializmu. Jej predstaviteľmi sú zväčša západoeurópski teoretici buržoáznej ideológie. Takto jedni aj druhí hlásajú, že socializmus ako alternatíva imperializmu zaniká.

Pri bližšej analýze týchto smerov zistíme, že ani jeden z nich nemá vážnejší vedecký základ. Ide o to, že človek, spoločnosť, veda a technika, priemysel sa skúmajú abstraktne, navzájom od seba odtrhnuto. Táto teória ignoruje predovšetkým fakt, že zmienené kategórie nie sú sebestačné. Ich úloha a význam sú odvodeným produktom spoločenského rozvoja a ich funkčný význam určuje povaha sociálnoekonomickej sústavy, v podmienkach ktorej pôsobia. Práve preto nemožno mechanicky „presadiť" prvky, procesy a javy jednej sústavy do podmienok druhej alebo dať medzi ne znamienko rovnosti.

Teória konvergencie je moskovaným antikomunizmom, prispôsobeným súčasným podmienkam boja medzi socializmom a imperializmom. Je nádejou apologétov súčasného kapitalizmu a jeho ideológov, ktorí dúfajú v skorý koniec socializmu. Teórie „zbližovania" sa stali možnými preto, že ideológovia imperializmu nemôžu popierať praktické úspechy socializmu a tak sa snažia prispôsobiť jeho ideológii. Nové črty imperializmu svedčia o jeho zmenách, tieto zmeny však neznamenajú jeho principiálne novú kvalitu. V skutočnosti imperializmus rozsiahle využíva výsledky vedeckotechnickej revolúcie v záujme buržoázie, štát zosrovnáva a financuje programy rozvoja vedeckého výskumu a priemyslu ako celku, aby podporil podnikateľov, vypracúvajú a zavádzajú sa racionálne formy riadenia hospodárstva, ktoré vedú k upevneniu kapitalistickej ekonomiky. To však zároveň objektívne pripravuje a veľa ráz znásobuje materiálne i organizačné predpoklady pre socializmus.

Nemožno, bolo by nesprávne jednostranne pristupovať k javom súčasného štátnomonopolistického kapitalizmu. Úplný obraz o imperialistickej skutočnosti nadobudneme, ak nezabúdame na zvýšenie intenzity práce, na neobyčajný rast vykorisťovania, militarizáciu ekonomiky, úspešné vojny, ktoré imperializmus vedie, na zostrenie triednych antagonizmov, zosilnenie polarizácie buržoáznej spoločnosti a krízu ideológie, ktoré sa najvýraznejšie prejavujú v raste rozporov medzi osobnosťou a spoločnosťou, v kríze dôvery v túto spoločnosť a najmä v jej vládnuce kruhy.

Antikomunizmus sa pri vytváraní nových „teórií" taktiky zahráva s jednotlivými socialistickými krajinami, „stavia mosty", „zasypáva priepasti", infikuje a organizuje „tichú kontrarevolúciu". Cieľ je jeden — pokúsiť sa vytrhnúť tieto krajiny zo socialistického spoločenstva, podkopať silu a prestíž svetového socializmu a (po koľký raz) reštaurovať kapitalizmus. Vravia to aj samotní predstavitelia buržoáznej ideológie. Tak americkí antikomunisti Z. Brzezinski a S. Huntington bez okolkov priznávajú: „Väčšina teórií tzv. konvergencie v skutočnosti postuluje nie konvergenciu, ale pohltenie protichodnej sústavy."

„Krížiacke ťaženie" proti socialistickým krajinám v jeho tradičných formách dopĺňajú nové výmysly, zamerané na rozloženie svetového socializmu zvnútra. Jedným z takýchto doplnkov sa stala politika „pokojnej intervencie". Ekonomické teórie najnovšieho antikomunizmu možno a treba rozdeliť na tri pomerne samostatné vetvy, základom ktorých je teória konvergencie. Je to predovšetkým teória „prispôsobenia". Ďalej treba spomenúť teóriu „vnútornej evolúcie" socialistického zriadenia a napokon teóriu „novej straty suverenity". Pozrime sa trocha podrobnejšie na každú z nich, nezabúdajme však, že všetky majú jednu „mater — teóriu konvergencie.

☆

Začneme z východiskovej tézy súčasných buržoáznych koncepcií. Podstata je v tom, že každá krajina, ktorá dnes prechádza cestou rýchleho vedeckotechnického rozvoja a hospodárskeho rastu, musí prispôsobiť svoj systém riadenia národného hospodárstva požiadavkám súčasnej industrializácie. Len vtedy možno dosiahnuť vyriešenie dvoch úloh zároveň: optimálny rozvoj spoločenskej výroby a udržanie sociálnej rovnováhy spoločnosti.

Keď za základ vzali tézu o „prispôsobení" a uznali rýchle tempá rozvoja charakteristické teraz pre väčšinu socialistických štátov, ponáhľajú sa antikomunisti so záverom: vedenie týchto krajín musí zrevidovať hlavné hospodárske princí-

py. Podľa nich nezostáva týmto krajinám nič iné iba zriecknuť sa centralizovaného plánovacieho mechanizmu riadenia spoločnosti, pretože vraj tento mechanizmus značne brzdí hospodársky pokrok. Podľa terminológie profesora Yalskej univerzity Fredericka Bargholna úsilie zachovať v tej či onej forme mechanizmus, ktorý sa vraj už opotreboval a dokázal nedostatok životnej sily, môže „viesť k porušeniu rovnováhy alebo dokonca k revolúcii". Nie viac a nie menej, ale k „revolúci!"!

Ešte ďalej vo svojich záveroch ide nie neznámy pracovník Slobodnej Európy Michael Gamarnikov. V komentári o rozvoji národného hospodárstva krajín RVHP takto vysvetľuje zmysel hospodárskych reforiem v socialistických krajinách: je to prejav celkovej „tendencie sovietskeho pragmatizmu", ktorá vedie k zrieknutiu sa ústredného plánovania a k trhovému hospodárstvu, kde hlavným stimulátorom bude zisk. A to je hlavný argument tohto „bádateľa" pre jeho tvrdenie, že reforma hospodárskeho mechanizmu v socialistických krajinách je krok v ústrety kapitalizmu.

Teda berie sa reálne jestvujúci problém zdokonaľovania systému riadenia a plánovania ekonomických procesov, „vášnivo" sa študuje jeho riešenie, ale prax sa interpretuje v duchu antikomunizmu.

Trocha bližšie sa zoznámime s argumentáciou „sovietológov". Téza o „prispôsobení" sama osebe nevyvoláva principiálne námietky. Adaptácia mechanizmu riadenia národného hospodárstva k podmienkam súčasnej vysoko koncentrovanej a rozsiahlej výroby je naozaj nevyhnutná v každej socialistickej krajine. Ďalší stály a dynamický rozvoj výrobných síl závisí od toho, nakoľko ich potrebám zodpovedá používaný systém riadenia ekonomických procesov. Ale veď je to prirodzený proces a činnosť štátu sa zameriava na jeho urýchlenie, čo nemá nič spoločného s antisocialistickými tendenciami.

Po prvé, nič kapitalistického, ako to zlomyseľne tvrdia antikomunisti, v sebe nemá zväčšenie pozornosti tovarovopeňažným vzťahom. V skutočnosti nevyhnutnosť realizácie tejto tendencie možno vysvetliť dvoma príčinami. Na jednej strane sa v minulosti ohľadne tovarovopeňažných vzťahov dopúšťal voluntarizmus, ktorý sa prejavoval najmä v tom, že sa bezdôvodne zužovala úloha materiálnych stimulov a nedostatočne sa využívali ekonomické páky. Preto bolo treba zvýšiť význam takých kategórií, ako je cena, zisk, úver, ktoré sú iba formou analogické s kategóriami kapitalistickej ekonomiky.

Na druhej strane nové podmienky rozvoja hospodárskych procesov, nevyhnutnosť splnenia dôležitých sociálnoekonomických úloh dávajú na program dňa intenzifikáciu výroby ako jeden z hlavných smerov zvýšenia jej efektívnosti. A to možno dosiahnuť iba zdokonalením systému hodnotových kritérií spoločenského hospodárstva a tovarovopeňažnej stránky výrobných vzťahov. Zároveň je známe, že v podmienkach socializmu tovarové vzťahy nie sú ani jedinou a tým menej prevládajúcou formou hospodárskych vzťahov. Preto pri uskutočňovaní hospodárskych reforiem v socialistických krajinách sa významná úloha pripisuje upevneniu centrálnych pák hospodárskeho mechanizmu, vrátane centralizovaného plánovania.

Po druhé, odstránenie príliš prísnej reglementácie činnosti socialistických podnikov neohrozuje socialistickú a komunistickú výstavbu. Veď rozšírenie práv podnikov a ich združení neznamená, že operatívno-hospodárska samostatnosť, ktorá sa im poskytuje, privedie ich plnú nezávislosť od ústredných straníckych a vládnych orgánov. Je pochopiteľné, že v takomto prípade naozaj by vznikla situácia, priaznivá pre uvoľnenie trhovej živelnosti a konkurencie.

Teoretici „vnútornej evolúcie" zabúdajú (práveže zabúdajú a nie pochybujú), že za socializmu vystupuje zisk v úlohe materiálneho vyjadrenia nie súkromného hospodárskeho záujmu (taký vôbec nejestvuje), ale záujmu kolektívneho alebo všeľudového. Okrem toho zisk v podmienkach socializmu nie je hlavným cieľom rozvoja hospodárstva a hlavným regulátorom hospodárskych proporcií. Preto je neudržateľná absolutizácia vonkajšej podobnosti hospodárskych kategórií. Konkrétne v prípade zisku táto podobnosť sa začína a končí tým, že aj za kapitalizmu aj za socializmu vystupuje ako konkrétna forma nadproduktu.

Je pochopiteľný záujem buržoáznych ideológov, keď rátajú aspoň s čiastočným „zmäknutím", „odplávením" systému socialistického centralizovaného riadenia. Márne je však úsilie dokázať nedokázateľné: „kapitalistickú degeneráciu" nového zriadenia, jeho návrat k podnikateľskej iniciatíve.

Známy americký národohospodár Walter Buckingham pred 14 rokmi ako jeden z prvých tvrdil, že súčasná skutočnosť dovoľuje nastoliť otázku zbližovania kapitalizmu so socializmom a vytvorenia jednotnej sústavy. Potom túto koncepciu na Západe podchytili a spopularizovali. V poslednom čase ju však stále častejšie podrobujú kritike; no o tom nabudúce.

NOVÉ SLOVO, č. 21/72, 25. mája 1972, str. 4. a 5.

NOVÁ MYSL, č. 4/72, apríl 1972, str. 482, - 488. 14(110)XV

LEV HANZEL

# Vzťah filozofie a politiky v zornom uhle filozofického revizionizmu

Robotnícke revolučné hnutie a teda aj Komunistická strana Československa vznikli, vyvíjali a vyvíjajú sa ako výraz nerozlučnej jednoty proletárskej triednosti, prísnej vedeckosti a dôsledne revolučnej organizácie. Zakladatelia vedeckého socializmu Marx a Engels boli nielen vynikajúcimi vedcami, filozofmi, politickými ekonómami a teoretikmi politiky, ale súčasne zapálenými revolucionármi, organizátormi revolučného hnutia. To isté platí o V. I. Leninovi a ďalších nasledovníkoch ich svetodejinného odkazu.

Logickým vyústením a vyjadrením dialektickej jednoty týchto troch stránok existencie, činnosti a zápasu revolučného hnutia bola preto vždy komunistická stranícksť v marxisticko-leninskom poňatí. Bola a je výrazom uvedomelej triednosti pri hodnotení a riešení spoločenského diania a problémov, pod vedením komunistickej strany. Revolučná proletárska strana preto predstavuje nerozlučnú jednotu teórie a praxe.

Základom jednoty triednosti a vedeckosti marxisticko-leninskej teórie a politiky je skutočnosť, že triedne záujmy a ciele proletariátu a ním vybojovanej a budovanej socialistickej spoločnosti sú totožné a zhodné s objektívnym, prísne zákonitým vývojom spoločenského života.

Skúsenosti z dejín marxisticko-leninského myslenia dokazujú, že jedným z predpokladov jeho protirevolučnej revízie je popieranie a odmietanie jeho stranícksti a triednosti. Oportunisti a revizionisti vyhlasovali vždy objektivizmus, nestranícksť za podmienku každej vedeckej a teoretickej činnosti.

Preto nie je náhodné, že aj jednou z východiskových téz revizionistického tzv. autentického či intelektuálneho marxizmu — z ktorej tento vlastne logicky vyplýva — je poučka o nezlučiteľnosti vedy a ideológie, vedy a svetonázoru, vedy a politiky.

Poslaním skutočnej vedy je vraj konštatovať predovšetkým fakty a skutočnosť. Súčasný, ako ho opovržlivo nazývali »inštitucionálny«

marxizmus-leninizmus však chce svet nielen vysvetliť, ale aj zmeniť ho. To predpokladá, podľa názorov »obnovovateľov« marxizmu, úlohy vedy. Súčasný marxizmus-leninizmus nemožno preto považovať za vedu, ale iba za ideológiu, lebo je vraj svojím charakterom alogický. Slúži iba k »ospravedlňovaniu« jestvovania a činnosti socialistického štátu a komunistickej strany.

Súčasní revizionisti dochádzajú na základe tejto a podobnej argumentácie k požiadavke, že je potrebné konštituovať povedľa tzv. inštitucionálneho, teda oficiálneho, dnes uznávaného marxizmu-leninizmu nový, tzv. autentický či intelektuálny marxizmus. Jeho nositeľom a uskutočňovateľom by mali byť vedci-filozofi.

Zásada »nezlučiteľnosti« vedy a svetonázoru, vedy a politiky stála aj pri kolíske československého revizionizmu. »Politické orgány sa musia vzdať práva zasahovať do obsahovej stránky rozvoja filozofie.«[1]

Objektívny vývoj ideovo-filozofického frontu v rokoch 1968—1969, a v skutočnosti už dávno predtým, však svedčí o pravom opaku. Azda nikdy predtým nebolo u nás tak očividné, že teoreticko-filozofická a politická činnosť a ústlia navzájom súvisia, podmieňujú sa a dopĺňajú.

Československý revizionizmus nielen »teoretizoval«, ale súčasne intenzívne »politizoval«. Sústavne usiloval o taký spoločenský a politický vývoj, ktorý by umožnil realizáciu jeho teoretických a politických záverov. Aj keď sa ohrádal požiadavkami »odpolitizovania«, »odideologizovania« vedy a filozofie, ich »nezávislosti« od strany a štátu, v skutočnosti bol nezakryte sám výsostne politicky aktívny. Revizionistické teórie inšpirovali, zdôvodňovali, popoháňali vpred oportunistickú politiku. A naopak, čím vyšší stupeň dosahovala deštrukcia socialistického zriadenia, tým výhodnejšie boli podmienky pre šírenie revizionistických teórií.

Aj krízový vývoj československej spoločnosti v rokoch 1968—1969 dokazuje nerozlučnú spätosť teórie a politiky, filozofie a politiky. Chceme naše tvrdenie dokázať na príklade ideovo-politickej činnosti Slovenskej filozofickej spoločnosti.

II

Po februárovom víťazstve ľudu nad reakciou roku 1948 a upevnení marxizmu v našej vlasti vydobyl si marxizmus-leninizmus domovské právo aj na vysokých školách, kam dovtedy nemal prístup. Postupne vznikli katedry marxizmu-leninizmu a časom sa z nich — len čo na jednotlivých vysokých školách dozreli pre to podmienky — vyčleňovali a zakladali pedagogicko-vedecké pracoviská, špecializované na jednotlivé súčasti revolučného učenia komunistického hnutia: katedry dialektického a historického materializmu, politickej ekonómie a vedeckého komunizmu. Súčasne sa začal budovať Filozofický ústav Slovenskej akadémie vied.

[1] Filozofia, roč. 1968, str. 917, č. 5.

Filozofická verejnosť prijala neskôr s pochopením a nádejami založenie Slovenskej filozofickej spoločnosti (ďalej SFS) roku 1966. Očakávala, že vytvorí podmienky pre výmenu názorov a výsledkov vedeckého výskumu marxistických filozofov v slovenskom, ba až celoštátnom meradle, že prispeje k upevneniu marxisticko-leninského frontu a k boju proti nepriateľským ideológiám, že umožní prekonať relatívnu izolovanosť jednotlivých filozofických pracovísk a podobne.

SFS mala pri svojom vzniku všetky predpoklady úspešného plnenia úloh. Organizovaním prednášok a diskusií s domácimi i zahraničnými filozofmi umožňovala svojim členom zoznámiť sa s aktuálnou filozofickou problematikou. Existujúce možnosti sa však v dôsledku ideovopolitického vývoja SFS nemohli v mnohom ohľade premeniť na skutočnosť.

V období tzv. obrodného procesu marxizmu a socializmu v rokoch 1968—1969 v ČSSR sa SFS začala postupne premieňať z čisto »odbornej« a »apolitickej« inštitúcie na výrazne politicky angažovanú a bojovú zložku frontu, ktorý usiloval o nahradenie marxizmu-leninizmu tzv. autentickým marxizmom a o uskutočnenie tzv. inštitucionálnej revolúcie a »demokratického socializmu«.

Vyvrcholením a nedvojzmyselným svedectvom tohto vývoja a metamorfózy SFS je jej schôdzka z 30. mája 1968. Hlavný referát predsedu SFS »Filozofia v nových podmienkach« a záznam z diskusie je uverejnený v časopise Filozofia (roč. 1968, č. 5, str. 513—520). Pokiaľ to neuvádzame inak, citujeme v ďalšom z týchto materiálov.

Tento spomínaný referát na schôdzke SFS usiloval v podstate v teoretickej oblasti o etablovanie tzv. autentického marxizmu a v oblasti politickej teórie tzv. inštitucionálnej revolúcie a »demokratického« socializmu. Vytyčoval súčasne politickú líniu úsilia o dosiahnutie tohto cieľa.

Skúmajúc »charakter a funkciu filozofie v minulom období« poukazuje na to, že jej nedostatky zákonite vyplynuli »zo základných princípov sociálno-politického monopolu«, teda vysloviac to marxistickoleninskou terminológiou: z jestvovania diktatúry proletariátu v socialistickej spoločnosti.

Podľa autora je to najvšeobecnejšia historická zákonitosť, ktorá sa prejavuje vždy, »keď dôjde k vytvoreniu politickej diktatúry a mocenského centralizmu«. Zákonitým dôsledkom tohto sociálneho modelu, teda diktatúry proletariátu, je »formulovanie dogiem svetonázoru, likvidácia slobody tvorby nových koncepcií mimo mocenského centra, premena tvorivej filozofie na apológiu spoločenského poriadku«. Nemožno sa ubrániť dojmu, že tieto názory už poznáme: z argumentácie a terminológie buržoáznych kritikov marxisticko-leninskej filozofie, tzv. marxológov, sovietológov a podobne. Tvoria podstatnú a východiskovú časť ich dôvodenia proti marxizmu-leninizmu vôbec a dialektickému materializmu zvlášť.

Pritom sa táto argumentácia zovšeobecňuje na všetky socialistické krajiny. Lebo vraj »inštitucionalizácia marxizmu vo všetkých socialis-

tických krajinách, jeho povýšenie na štátnu ideológiu« vyvrcholilo v negatívne dôsledky pre samotný marxizmus ako tvorivú filozofiu, pretože sa »strácala jeho revolučnosť a sebakritičnosť«. Úloha filozofie sa vraj »zredukovala na aplikovanie poučiek marxizmu a na boj proti buržoáznej ideológii vo všetkých jej podobách«. Tento boj sa pritom vyhlasuje za nepotrebný a škodlivý. Tvorivosť marxistickej filozofie »ustúpila údajne presile propagandizmu«.

Smer, akým by sa filozofický a ideologický vývoj mal v budúcnosti uberať, ukazujú skúsenosti minulosti. V rozvoji marxizmu zohrali údajne negatívnu »úlohu predovšetkým okolnosti, že sa stal oficiálnou štátnou filozofiou a ideológiou so všetkými inštitucionálnymi dôsledkami«, a to predovšetkým s nesprávnym a škodlivým »likvidovaním nemarxistických filozofií a to, že prototypom marxizmu sa stala sovietska filozofia, ako vzor bojovnosti a čistoty«. Ide tu bezosporu o aplikáciu teórie tzv. etatizmu, ktorá v súčasnosti charakterizuje spoločenské teórie revizionizmu, ako aj buržoáznej marxológie a podobne.

Československí filozofi by sa vraj mali vydať novými cestami teoretickej činnosti a vzdať sa najmä spolupráce a vzoru sovietskej filozofie, teda nielen politicky a hospodársky, ale aj ideologicky najvyspelejšej socialistickej krajiny. Aj keď sa výslovne nehovorí, do kontextu ktorého filozofického smeru by sa mala nová »autenticko-marxistická« filozofia zaradiť, možno si to nielen logicky domyslieť, ale aj jednoznačne vyvodiť z ďalej vyslovených názorov.

Bolo vraj vážnou chybou minulosti, že za jedine vedeckú filozofiu sa u nás považovala iba marxistická filozofia. »Exkluzivistické chápanie marxizmu ako jedine „pravej" vedeckej filozofie, kým ostatné sa považovali za teoretický omyl, viedlo k izolácii a strate kontaktu so svetovou filozofiou a kultúrou.« Stratu kontaktov s ktorou a akou filozofiou a kultúrou má však autor na mysli, ak nie so sovietskou či iných socialistických krajín? Odpoveď môže znieť iba: so súčasnou buržoáznou filozofiou a kultúrou.

Aby však nedošlo v tomto ohľade azda k nedorozumeniu, zdôrazňuje sa ďalší problém: vzťah socialistickej spoločnosti k nemarxistickej filozofii a nemarxistom. Nemožno vraj súhlasiť s negatívnym postojom k nim. Právnym, ale neudržateľným »podkladom pre netolerantný postoj k nemarxistickým filozofiám a svetonázorom je článok našej ústavy, kde sa hovorí, že marxizmus je oficiálnou štátnou ideológiou a filozofiou«. Nesprávnosť tohto ustanovenia a konštatovania Ústavy ČSSR spočíva vraj v tom, že toto preferovanie je v »rozpore so všeobecnými právami človeka na vlastné presvedčenie a jeho prejav«.

Miera tolerantnosti voči nemarxistickej filozofii predstavuje podľa týchto názorov »aktuálny problém, ktorý nástojčivo nastoľuje všeobecná demokratizácia verejného života«. Je vraj »proti samotnej ústave, ak sa uplatňuje napríklad zásada, že asistentom katedry filozofie môže

byť iba člen komunistickej strany«. Nevysvetľuje sa však, akú odborno-ideovú úroveň by asi mal učiteľ marxisticko-leninskej filozofie, ktorá je teoretickým základom politiky KSČ, ak je neovláda ani do tej miery, aby sa stal členom strany.

Pokiaľ ide o samotnú výuku, považuje autor za negatívny jav, že za »skutočnú« filozofiu sa považuje dialektický materializmus a ako taký sa vyučuje. Pritom vyslovuje náhľad, že »podstata a rozsah filozofie, ako ju poznáme z dejín, sú oveľa širšie a problematika je bohatšia« než v marxistickej filozofii. Pochybuje sa teda o jestvovaní všetkých disciplín v marxistickej filozofii. Logický záver je pritom samozrejmý: treba siahnuť po buržoáznej filozofii.

Vynakladá sa tiež úsilie nájsť príčiny uvedených »nedostatkov«. Autor ich nachádza najmä v princípe vedúcej úlohy strany aj vo vzťahu k marxizmu-leninizmu a k marxistickej filozofii. Preto sa vraj treba usilovať o zmenu metód jej usmerňovania, lebo »zásady riadenia filozofie, ako boli formulované vo viacerých dokumentoch a smerniciach i v organizačnej subordinácii, sú neúnosné a pomýlené«.

Spomenuli sme už, že »autentickí« marxisti usilovali postaviť a nadriadiť svoje učenie nad tzv. inštitucionálny marxizmus a nad komunistickú stranu. Novú »obrodenú« marxistickú filozofiu, či ako ju nazývali »filozofiu človeka« mali by preto »rozvíjať a rozhodovať o smeroch jej vývinu iba filozofi«. Lebo nová situácia, nové perspektívy si vyžadujú aj nové organizačné formy. »Vývin smeruje od direktivistického centralistického riadenia k spontánnej aktivite.« Pritom sa nevysvetľuje, odkedy a prečo sa má orientovať teoretická činnosť marxizmu »spontánnou aktivitou«. Veď vznik marxistického učenia znamenal nielen prechod socializmu a jeho teórie od utópie k vede, ale aj prekonanie spontánnosti, živelnosti uvedomelou činnosťou v teórii a praxi robotníckeho hnutia.

Obšírne sa rozoberala, až »vyšetrovala« na schôdzke tiež genéza straníckych dokumentov o filozofii. Bola ustavená štvorčlenná komisia, ktorá mala skúmať ich vznik a odhaliť osoby zodpovedné za ich koncipovanie. Došlo tiež k neúspešnému pokusu získať podklady pre postup proti nim z archívu Ústredného výboru KSS.

Vyslovila sa v tejto súvislosti nielen požiadavka zrušenia straníckeho dokumentu o situácii vo filozofii na Slovensku, ale žiadalo sa tiež, že »treba podrobnejšie konštatovať, kto a ako prispel a kto predstavoval, prípadne predstavuje staré koncepcie a metódy«.

Od tohto konštatovania bol už len krok k požiadavke represívnych opatrení proti súdruhom verným princípom marxizmu-leninizmu. Nový obsah »dialekticko-marxistickej« filozofie vraj »nemožno vytvoriť starými metódami a so starými predstaviteľmi«. Ak sa má získať dôvera a istota, musia sa stanoviť nové zásady a musia nastúpiť noví ľudia, ako »záruka nových zásad«. Výslovne sa konštatuje, »že osoby predstavujúce v minulosti tie tendencie, ktoré dnes kritizujeme, nemôžu reprezentovať filozofiu v novom období«.

Slovenská filozofická spoločnosť sa usilovala »novú« filozofickú líniu aj inštitucionálne zabezpečiť a prebojovať prípravu zjazdu slovenských filozofov. Referentmi na ňom mali byť okrem iných vtedajší predseda SFS prof. J. Kocka a prof. M. Kusý, známy teoretik tzv. inštitucionálnej revolúcie a »demokratického« socializmu. Uskutočnenie zjazdu — boli už vytlačené pozvánky — by bolo za danej situácie objektívne kodifikovalo revizionistickú líniu SFS v celoslovenskom meradle.

Revizionistické koncepcie a princípy sa SFS usilovala uplatniť aj v medzinárodnom meradle. Svedčí o tom telegram rektorovi varšavskej univerzity (Kultúrny život, 3. 4. 1969), v ktorom sa žiada vysvetlenie príčin, prečo boli uvoľnení z pedagogickej činnosti filozofi a sociológovia Kolakowski, Baczko, Moravski, Bauman a iní. Išlo očividne o provokačný dotaz, lebo v literatúre rozhľadení filozofi dobre vedeli, že ide o predstaviteľov tzv. autentického marxizmu, ktorý je v protiklade k marxizmu-leninizmu. Boli teda informovaní o príčinách odchodu menovaných z výchovného procesu.

III

Zástancovia spomínaných názorov vo vedení SFS sa pri ich vytyčovaní vyhýbali zodpovedaniu niektorých zásadných otázok. Spomeňme aspoň niektoré:

Prečo by nemala komunistická strana, ktorej svetonázorom je dialektický a historický materializmus, zasahovať do jeho problematiky, zúčastňovať sa jeho tvorivého rozvoja? Z akých príčin má byť toto právo vyhradené iba úzkemu kruhu »profesionálnych« filozofov? Prečo bolo teda hlavným nedostatkom katedry filozofie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského práve to, že »bola vedená a budovaná ako expanzívne stranícke pracovisko a vystupovala ako predĺžená ruka strany«?

Prečo by nemali mať marxistickí filozofi rôznych krajín tie isté práva a možnosti ako predstavitelia rôznych buržoáznych filozofických smerov — napr. existencionalisti, neotomisti, personalisti, pozitivisti atď. — a schádzať sa, radiť sa spolu, riešiť problémy a vymieňať si skúsenosti, oboznamovať sa s výsledkami vedeckého výskumu, učiť sa navzájom a podobne? Prečo by českí a slovenskí filozofi nemali — rovnako ako to robia buržoázni filozofi rôznych smerov, škôl a krajín — úzko spolupracovať so sovietskymi filozofmi, ktorých učiteľom bol V. I. Lenin a ktorí vzhľadom na mohutnosť svojej krajiny majú väčšie možnosti užšej špecializácie, detailnejšieho vedeckého výskumu a podobne?

Prečo by nemala mať práve socialistická krajina — podobne ako všetky kapitalistické štáty — svoju oficiálnu filozofiu, ideológiu a svetonázor? A prečo by nemal byť touto práve marxizmus-leninizmus, v znamení ktorého dovidela komunistická strana robotnícku triedu k víťaznej revolúcii? Ktorá iná ideológia, filozofia, svetonázor by to teda mal byť?

Prečo nie je na filozofických inštitúciách kapitalistických krajín (napr. v USA, NSR, Anglicku atď.) zastúpená aj marxisticko-leninská filozofia? Prečo možno na týchto inštitúciách marxizmus-leninizmus nanajvýš iba kritizovať, ale v žiadnom prípade nie pestovať, vyučovať, tvorivo rozvíjať? Prečo a z akých dôvodov by bolo teda potrebné v marxistickej spoločnosti, v jej vedeckých inštitúciách znovu konštituovať a etablovať nemarxistické filozofické smery? Čie názory, učenia, záujmy by mali tieto vlastne vyjadrovať?

Činnosť SFS v rokoch 1968—1969 dokazuje naše tvrdenie o úzkej spojitosti filozofie a politiky. Jej teoreticko-politické koncepcie boli v zhode a nerozlučnou súčasťou čs. revizionistického a oportunistického frontu. Ciele, ktoré usilovala realizovať, pokiaľ ide o poňatie marxistickej filozofie, úlohu jej inštitúcií a politicko-filozofického snaženia, by boli objektívne roztrieštili marxisticko-leninskú filozofiu ako teoretický základ politiky KSČ a socialistickej spoločnosti. V politickej praxi by viedli k uskutočneniu tzv. inštitucionálnej revolúcie a »demokratického« socializmu; na tomto základe k likvidácii socializmu v našej vlasti a k premene republiky na meštiacko-demokratickú spoločnosť. Taký mal byť príspevok slovenského filozofického frontu do »celoštátnej pokladnice« oportunizmu, revizionizmu a antisocializmu. Jej revizionistická línia spôsobila — vzhľadom na jej celoslovenskú pôsobnosť — veľké škody ideologickému frontu. Bola popudom k ešte intenzívnejšiemu nástupu oportunistických a revizionistických síl na filozofických pracoviskách. Dezorientovala však nielen mnohých filozofov, ale tiež niektorých špeciálnych vedcov, najmä tých, ktorí ešte nestáli v metodologických otázkach dosť pevne na pozíciách marxizmu-leninizmu. Pomohla v tomto smere rozšíriť oportunistický front v našej spoločnosti.

Slovenská filozofická spoločnosť pripravuje nateraz svoje valné zhromaždenie, ktoré by malo završiť jej konsolidačný proces. Ide o to, uvedomiť si na základe rozboru a kritiky chýb a nemarxistických deformácií minulosti najbližšie úlohy marxisticko-leninských filozofov. Pôjde v budúcnosti už nielen o kritiku minulosti, ale stále viac o pozitívne rozpracúvanie aktuálnych filozofických otázok socialistickej spoločnosti.

Úlohou SFS v najbližšom období je zjednotiť a stmeliť slovenských filozofov v rámci jednotného československého marxisticko-leninského frontu a na základe politickej a ideovej línie KSČ k plneniu úloh, ktoré od nich plným právom socialistická spoločnosť žiada a očakáva.



NOVÁ MYSL, č. 4/72, apríl 1972, str. 482. - 488.